

«Тасдиқ мекунам»

Ректори Донишгоҳи байналмилалӣ
сайёҳӣ ва соҳибқори Тоҷикистон,
доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор
Асрорзода У.С.

соли 2022

муассисаи тақриздиханда ба диссертатсияи Саидов Қиёмиддин Тағоймуродович дар мавзӯи «Масъалаҳои ҷалби сармояи хориҷӣ ба инфрасохтор (дар мисоли инфрасохтори сайёҳии Ҷумҳурии Тоҷикистон)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ, аз рӯи ихтисоси 08.00.13 – Иқтисодиёти ҷаҳонӣ.

1. Мубрами ва муҳимияти мавзӯи таҳқиқот.

Дар шароити ҷаҳонишавӣ рушди сайёҳии байналмилалӣ дар баробари омилҳои мусоиди табию-иқлимӣ ба сатҳу сифати инфрасохтори сайёҳӣ алоқаманд аст. Бунёди инфрасохтори зарурии сайёҳӣ омили муҳими рушди соҳа дар кишвар ба шумор рафта, дараҷаи рушди он ба ҷалби сармоягузориҳои дохилӣ ва хориҷӣ вобастагии зиёд дорад. Дар шароити муосири рушди иқтисодиёти миллӣ, ки камбудии сарчашмаҳои пулӣ дар дохили кишвар ба ҷашм мерасад, маҳз ҷалби сармояи хориҷӣ метавонад дар бунёди инфрасохтори нақлиётӣ энергетикӣ ва иҷтимоиву истехсолии соҳаи сайёҳии байналмилалӣ саҳмгузор бошад.

Аз ҳамин лиҳоз, ширкатҳои сайёҳии Ҷумҳурии Тоҷикистонро зарур аст, ки барои баланд бардоштани мавқеи худ дар бозори ҷаҳонӣ ва минтақавии сайёҳӣ дар шароити мунтазам афзудани тақозо ба сатҳу сифати хизматрасониҳои сайёҳӣ, бо дарназардошти иқлими мусоиди ҷалби сармоягузориҳои хориҷӣ дар ташаккули инфрасохтори кишвар саҳмгузор бошанд. Ҳамаи ин, дар навбати худ зарурати мукамалгардонии механизми ташкилӣ-иқтисодии ҷалби сармоягузориҳои хориҷиро ба инфрасохтори сайёҳии Ҷумҳурии Тоҷикистон тақозо менамояд, ки мубрамият ва муҳимияти қори таҳқиқоти диссертатсионии Саидов Қиёмиддин Тағоймуродовичро ифода менамояд.

2. Дараҷаи асоснок ва саҳеҳ будани натиҷаҳои илмӣ, хулоса ва тавсияҳое, ки дар диссертатсия оварда шудаанд.

Ҳадафи асосии таҳқиқот, ки яке аз нахустин мавзӯҳои мустақили ба анҷомрасонидашуда мебошад, аз қорқард ва муайян намудани роҳу афзалиятҳои ҷалби сармоя ба рушди инфрасохтор дар мисоли

инфрасохтори сайёҳӣ дар Тоҷикистон ва дар асоси таҷрибаи кишварҳои ҷаҳон иборат мебошад.

Объекти таҳқиқот ин инфрасохтори иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мамлакатҳои ҷаҳон, аз ҷумла, инфрасохтори сайёҳӣ ба ҳисоб меравад.

Асосҳои методологии таҳқиқотро усулҳо ва равишҳои маърифати илмӣ ташкил медиҳанд. Таҳқиқот ба истифодаи маҷмуи усулҳои умумии илмӣ, аз қабили омӯрӣ-иқтисодӣ, моделсозӣ, абстраксии мантиқӣ, таҳлилу синтез, тарҳрезии риёзиву иқтисодӣ, таҳлилию қиёсӣ ва ҳамчунин, усулҳои махсус асос ёфтааст.

Ҳалли вазифаҳои гузошташудаи назариявӣ, методӣ ва амалӣ аз он шаҳодат медиҳанд, ки таҳқиқоти диссертатсионии иҷрошуда сатҳи кофӣ дараҷаи илмиро дорост. Муқаррароти асосии диссертатсия аз тарафи муаллиф дар конференсияҳои илмию амалии сатҳҳои ҷумҳуриявӣ ва байналхалқӣ ва маҷаллаҳои тақризшаванда дарҷ гардидаанд.

3. Тавсифи умумии кори диссертатсионӣ.

Диссертатсияи Саидов Қиёмиддин Тағоймуродович дар худ таҳқиқоти мустақилонаи масъала, гузориши мақсад ва вазифаҳои муайянро ифода менамояд. Сохтори диссертатсияи мазкур аз рӯйи таркиби худ мантиқан дуруст ташаккул дода шудааст. Диссертатсия дар ҳаҷми 166 саҳифаи ҷопи компютерӣ навишта шуда, аз сарсухан, се боб ва хулоса иборат аст. Дар кори диссертатсионӣ 20 ҷадвал, 10 расм ҷой дода шудааст. Рӯйхати адабиёти истифодашуда 145 номгӯйро ташкил дода, дар рафти навиштани рисолаи илмӣ бо иқтибос инъикос карда шудаанд.

Дар боби якум, ки “Ҷанбаҳои назариявӣ ва методии ҷалби сармояи хориҷӣ ба инфрасохтор” унвон дорад ва аз се зербоб иборат мебошад, назарияҳо ва гурӯҳбандии шаклҳои ҳаракати байналмилалии сармоя, тамоюлоти сармоягузорӣ ба инфрасохтор дар ҷаҳон ва таҷрибаи кишварҳо дар рушди инфрасохтори умумӣ, аз ҷумла, сайёҳӣ бо усулҳои муосири таҳқиқот арзёбӣ гардиданд.

Дар боби дуюм “Таҳлили раванди ҷалби сармояи хориҷӣ ба инфрасохтори Ҷумҳурии Тоҷикистон” арзёбии ҳолати татбиқи лоиҳаҳои сармоягузори давлатӣ дар кишвар, лоиҳаҳои инфрасохторӣ дар ҳамбастагӣ бо кишварҳои минтақаи Осиёи Марказӣ, арзёбии вазъ ва имконияти сармоягузори мустақими хориҷӣ ба инфрасохтори сайёҳии кишвар аз нуқтаи назари манфиатҳои иқтисодӣ гузаронида шудааст.

Боби сеюм “Афзалиятҳои стратегии сармоягузори хориҷӣ ба инфрасохтори сайёҳии Ҷумҳурии Тоҷикистон” номгузорӣ шудааст, ки дорои се зербоб буда, фикру андешаҳои муаллифи рисола бо таклифу пешниҳодҳо ҷиҳати таҳкими ислоҳоти институтсионалӣ дар самти ҷалби

сармоя ба инфрасохтор, тақвияти ҳамкориҳо дар самти рушди инфрасохтори минтақавии ҳамлу накл ва рушди инфрасохтори «сабз» бо далелҳои илмӣ асоснок карда шудааст.

Дар хулоса натиҷаҳои илмӣ бадастомада ва пешниҳодҳои мушаххаси муаллиф нишон дода шудаанд (саҳ. 145-146).

4. Навгониҳои илмӣ диссертатсия.

Дар диссертатсияи тақризшаванда якчанд нуктаҳо пешниҳод карда шудаанд, ки дорои наwgонии илмӣ мебошанд.

1. Асосҳои назариявии ҳаракати байналмилалӣ сармоя ва гурӯҳбандии шаклҳои он аз нуктаи назари назорати объекти сармоягузорӣ, асоснок карда шудаанд;

2. Таҳлили хусусиятҳои инфрасохтор гузаронида шуда, номукаммалӣ методикаи дақиқии сарҳадоти инфрасохтор, аз ҷумла, инфрасохтори сайёҳӣ, муайян карда шудааст;

3. Таҷрибаи мамлакатҳои мутараққӣ ва рӯ ба инкишоф дар самти рушди инфрасохтор ва имконияти истифодаи он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон омӯхта шудааст;

4. Касри калони сармоягузорӣ ба инфрасохтор дар Тоҷикистон ва номукаммалӣ методикаи баҳисобгирии лоиҳаҳои сармоягузори давлатӣ ва алоқамандии унсурҳои рушди иқтисодӣ дар ин самт муайян карда шудаанд;

5. Таҳлили ҳамгирии Тоҷикистон ба иқтисодиёти ҷаҳон дар самти рушди инфрасохтор дар ҳамбастагӣ бо кишварҳои Осиёи Марказӣ ва Қафқоз гузаронида шудааст;

6. Сатҳи амалишавии стратегияи сайёҳӣ ва ноил шудан ба индикаторҳои пешбинишуда, аз ҷумла, рушди нақлиёти роҳи оҳан ва автомобилгард арзёбӣ гардидаанд;

7. Зарурати гузаронидани ислоҳоти институтсионалӣ дар самти ҷалб ва истифодаи сармояи хориҷӣ барои рушди инфрасохтор ва беҳтар намудани инфрасохтори сайёҳӣ дар мамлакат асоснок карда шудааст.

Саҳми муаллиф дар ҳаллу фасли масъалаҳои илмӣ ва коркарди проблемаҳои илмӣ дар доираи мавзӯи таҳқиқот. Саҳми шахсии муаллиф дар иҷрои нақшаи таҳқиқот, асосноккунӣ, ҷамъоварӣ ва коркарди маводи назариявӣ ифода меёбад. Дар раванди таҳқиқот аз ҷониби муаллиф зарурати гузаронидани ислоҳоти институтсионалӣ дар самти ҷалби сармоя ба рушди инфрасохтор бо далелҳои илмӣ асоснок карда шудааст.

5. Аҳамияти назариявӣ ва амалии натиҷаҳои таҳқиқоти илмӣ.

Натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада, хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия пешниҳодшуда метавонанд ҳангоми арзёбӣ ва ошкорсозии усулҳои ҷалби сармоягузориҳо ба рушди инфрасохтор, аз

чумла, сайёҳӣ, таҳқиқи бозори ҷаҳонии сармоя ва коркарди стратегияҳои институтҳои маблағгузор истифода шаванд. Илова бар ин, натиҷаҳои диссертатсияро барои коркарди механизмҳои ҳамкорӣ дар самти ҷалби сармояи ниҳодҳои байналмилалӣ, инвесторҳо ва донорҳо дар рушди инфрасохтори гуногун, муайян кардани афзалиятҳо дар асоси омӯзиши таҷрибаи ҷаҳонӣ дар самти рушди инфрасохтор, методикаи баҳисобгирии лоиҳаҳои сармоягузори давлатӣ, тағйири сохтори ҷалб ва истифодаи сармоя ва кумаки беруна ба рушди инфрасохтор, инчунин, барои ҷорӣ намудани принципи инфрасохтори «сабз» дар мамлакат, зимни таҳияи Стратегияи рушди инфрасохтор ва сайёҳӣ мавриди истифода қарор додан мункин аст.

Дар баробари ин, бархе аз муқаррароти илмию методии диссертатсияро хангоми хондани лексия аз фанҳои “Сармоягузориҳои хориҷӣ”, “Созмонҳои байналмилалии молиявӣ”, “Рақобати байналмилалӣ” истифода бурдан имконпазир аст.

6. Камбудии асосӣ ва эродҳо.

Новобаста аз он ки пурра ҷанбаҳои мусбати кори тақризшавандаро зикр намудем, баъзе камбудии алоҳидаи онро низ қайд кардан лозим аст, ба монанди:

1. Дар ҷадвали 1.1.1. - Гурӯҳбандии назарияҳо ва равиҳо марбут ба ҳаракати байналмилалии сармоя шарҳ дода шуда, мансубияти он ба муаллифони гуногун оварда шудааст (с.18-20). Аммо мавқеи муаллиф дар таҳияи назарияҳои нав дар ҷадвали мазкур пурра ифода наёфтааст. Ҳамзамон, дар ҷадвали 1.2.1. Таснифоти инфрасохтори сайёҳӣ, баъзе аз объектҳои инфрасохтори сайёҳӣ, аз қабili инфрасохтори институтсионалӣ, истеҳсолӣ, экологӣ оварда нашудаанд.

2. Дар боби 2 диққати махсус ба таҳлили раванди ҷалби сармояи хориҷӣ ба инфрасохтори Ҷумҳурии Тоҷикистон дода шудааст. Дар баробари ин, аз тарафи муаллиф таҳлили самаранокӣ ва истифодаи мақсадноки захираҳои молиявии аз хориҷа ҷалбгардида дар объектҳои сайёҳии афзалиятнок гузаронида нашудааст.

3. Дар зербоби 3.2. тақвияти ҳамкориҳо дар самти рушди инфрасохтори минтақавии ҳамлу нақл ба дараҷаи кофӣ мавриди таҳлил қарор дода шуда, бахшҳои афзалиятноки сармоягузорӣ дар як қатор кишварҳо, аз қабili Гурҷистон, Қазоқистон, Қирғизистон ва Тоҷикистон ошкор карда шудааст. Дар баробари ин, сифати кор боз ҳам мукамалтар мегардид, агар аз тарафи муаллиф бо дарназардошти алоқаҳои зичи Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҷумҳурии Ёзбекистон дар соҳаи сайёҳии байналмилалӣ чунин таҳлили муқоисавӣ бо кишвари зикршуда низ гузаронида мешуд.

Диссертатсия ба талаботи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои рисолаҳои номзадӣ, ки бо «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ (дотсент, профессор)» муқаррар шуда ва бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ буда, муаллифи он Саидов Қиёмиддин Тағоймуродович барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.13 – Иқтисодиёти ҷаҳонӣ сазовор мебошад.

Тақриз дар ҷаласаи кафедраи иқтисодиёти ҷаҳони Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ ва соҳибкорӣ Тоҷикистон муҳокима ва тасдиқ карда шудааст (*суратҷаласаи №7 аз 01.06.2022с.*).

Раиси маҷлис,

Мудири кафедраи иқтисодиёти ҷаҳони
ДБССТ, н.и.и., дотсент

Ҷумъаев Б.М.

Таъхисгар:

дотсенти кафедраи иқтисодиёти ҷаҳон
ДБССТ, н.и.и.

Сафоев А.К.

Котиби ҷаласа,
н.и.и.

Каримова Т.Х.

Имзои Ҷумъаев Б.М., Сафоев А.К. ва Каримова Т.Х. - ро тасдиқ мекунам.

Сардори шӯбаи кадрҳо ва
корҳои махсуси ДБССТ

Ҷураев Ш.Н.

Маълумот барои тамос ва суроғи муассисаи тақриздиханда: Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ ва соҳибкорӣ Тоҷикистон,
734055, ш. Душанбе, хиёбони Борбад, 48/5.
Тел: (+992 37) 234-88-00
<https://www.iutet.tj>, e-mail: dsx_ips@mail.ru